

Končev Jožek in čmrli.

Spisal J. P—n.



Končev Jožek je bil jako prebrisane glave. Bil je eden boljših učencev v šoli; učil se je dobro in pridno, v šoli je vedno pazil, na učiteljevo vprašanje je odgovarjal povoljno. Učitelj in učenci so ga imeli radi. Posebno slabejši, ker jim je mnogokrat pri učenju pomagal. Imel je tudi to lepo lastnost, kakršno se malo opaža pri bolj-ših učencih, da se ni postavljajl proti najslabšemu kakor tudi proti drugim, misleč si: „Jaz znam nekaj. Jaz sem najboljši v razredu, ti najslabši.“

Hodil je namreč v šolo k dopoldanskemu pouku, to se pravi v drugi razred. Popoldan je bil prost... Ko se je vse naučil za prihodnji dan, je šel ali na vrt ali pa k vaškemu potočku. Tukaj se je igral s svojimi tovariši. Največkrat so se igrali orožnike in razbojnike. Jožek je bil ponavadi postavljen za poglavarja razbojnikov, ki so ga — zvito glavico — težko dobili orožniki v pest.

Bilo je nekega lepega popoldne. Solnce je močno pripekalo. Vsi Končevi so bili na travniku; Jožek je pa sedel — pa ne doma v sobi ali na vrtu — ampak v šoli. Čudno! Najboljši in najpridnejši učenec — zaprt; ali ni to čudno? Pa že čez četrto uro!... Ne, ni čudno! Tudi najboljši in najpridnejši se časih kaj pregreši. In Jožek je bil v šoli nepazljiv. Zaraditega je bil zaprt... Zdaj se pa še vpraša, zakaj je bil Končev Jožek v šoli toli nepazljiv, da je bil kar štiri ure zaprt?

Prejšnji dan je sam sedel pri vaškem potočku. Nobenega njegovega součenca ni bilo, da bi se igral... Gleda vodo in valčke v potočku. Zagleda v sredi potočka ribice, ki plavajo semintja. Zdaj priplava dol po potočku bilka, ribice se je ustrašijo in se razkrope. Ni več ribic, da bi jih Jožek gledal. Gleda za bilko, ki plava naprej, dokler mu ne izgine izpred oči; spremljal jo bi ob potočku, če bi mogel, do reke, pa celo do morja... Sam sedi. Postane mu dolgčas... Vstane in hoče iti, ne vem, ali domov ali na travnik, kjer so njegovi domači sušili mrvo.

Zdaj pride za potokom Koritnikov Janezek, najboljši Joškov prijatelj. Poznalo se mu je veselje na licih.

„Jožek, jaz sem danes nekaj našel,“ zakličče Janezek za Joškom.

„Ti!“ reče Jožek, ko se obrne in ko zagleda Janezka... „Kaj neki? Menda kako ubito žabo pri potočku,“ pravi Jožek, stopi k Janezku in se zasmee.

„Te že ne. Jezen sem nate. Ti se šališ z menoj; ampak nekaj drugega!“

„No.“

„Pa ti povem, pa samo tebi: za Hrenčevim plotom... ali bi ti povedal ali ne?“ ga pogleda postrani.

„Če hočeš. Meni je vseeno. Grem.“

Janezek ga ustavi, rekoč: „Saj ti bom povedal, da ne boš name jezen. V šoli mi moraš tudi kaj povedati, saj veš, da sedim blizu tebe v šoli.“

„Bom.“

„Čmrle sem našel, čmrle, veš, Jožek, tam za Hrenčevim plotom,“ reče Janezek tiho, da ga ne bi mimoidoči slišali.

„Čmrle! Ti pa še kaj iztakneš. O, ti Janezek ti!“

„Pojdiva tja! Pa kakšni so! Veliki, rjavi, lepi in mnogo jih je. Ne smeš nikomur povedati. Naredila bova panj, jih bova zgrebla noter in panj bova postavila na naš vrt v kot. To bo veselje!“

„To bo veselje!“ ponovi Jožek in ne ve, ali je res ali se mu sanja. Torej gresta.

Prišedši k čmrlom za plot, jih začne Janezek dražiti; zato pa je imel kmalu oteklo lice. Jožek je pametnejši, sede za bližnje drevo in gleda Janezka, ki draži čmrle.

Ker je imel Janezek oteklo lice, je moral iti zvečer kmalu spat.

Tudi na Jošku spoznajo doma neko izpremembo. Tih je, dočim je druge dneve zgovoren in živahen. Rojijo mu po glavi čmrli. Vprašajo ga, kaj mu je. Jožek pravi, da ga boli glava. Mora iti precej v posteljo. In na postelji? Ne more zaspati. Misli njegove so tam za plotom pri čmrljih... Sanja... Zaspi...

Devet udarcev ob zvon se je zaslišalo z vaškega zvonika. Razgrajči po razredih so utihnili in se spravili na svoje prostore.

Vrata se odpro, v razred stopi učitelj, skupno odmolijo, in pouk se prične.

Učitelj zapove mir. Njegov prijazni glas zadoni po učilnici: „Mirni bodite! Danes vam nekaj povem o letnih časih.“

Učenci ga pridno poslušajo in pazijo. Le Jožek — to je danes prvič — ne pazi; sicer sedi mirno in ne moti nikogar. Njegove misli niso pri snovi, ampak pri čmrljih.

Učitelj pa pripoveduje najprej o lepi pomladi, o vročem poletju in nazadnje preide na jesen. Razlaga: „Po poletju pride v deželo jesen. Priroda začne umirati. Listje rumeni in odpada z dreves; cvetice sahnejo: nikjer ni dobiti cveta. Medved in druge živali, gozdne in divje, si iščejo brloge in luknje, kjer bodo prezimile. Ptice selilke se selijo na topli jug... Kdo se seli?“ prekine govor in vpraša Končevega Joška. Zdelo se mu je, da ta ne pazi.

Jožek vstane ves zmeden; ne ve, o čem je govor. Od zadnjega stavka je nekoliko slišal o neki selitvi. Morda se selijo čmrli, ki jih v pozni jeseni ni videti, in leteti tudi znajo, si misli.

„Čm — čmrli,“ reče jecljaje in močno zardi, ko se je pojavil po vsem razredu smeh; gleda srepro v zeleno in razrezano klop.

„Tiho! Mir! Ne smejte se!“ miri učitelj učence. „Ali te ni sram?“ nadaljuje proti Jošku, „ker ne paziš? Vsi drugi pazijo, a ti misliš na druge stvari. Sedi in pazi!“

Potem nadaljuje: „Lastovke se selijo na jug; lastovke, Jožek, zapomni si to. In še druge selilke.“

Jožek, rdeč kot velikonočni pirh, ne pogleda nikamor, ampak zre le v klop, in čmrli so njegove misli.

„In kaj opazujemo na polju? Kmetič spravlja poljske pridelke domov v hram ... Kam? Jože Konče!“

„V panj,“ odgovori Jožek hitro in še precej glasno, misleč, da je pravo pogodil. Zopet smeh po razredu.

„Jaz bom pa tebe tja-le v kot za tablo, ker še vedno na svoje neumnosti misliš,“ reče učitelj, gre za mizo in sede na stol.

Jožek se postavi v kot; noge se mu šibe, da stoji težko. Vrti se mu v glavi in sliši brenčanje čmrlov ... Zdrami se, se ozre po razredu in zopet obrne pogled v kot. Oh, da bilo že konec te ure!

„Nebo ni več tako lepo in jasno,“ govori učitelj dalje, „kakor poleti. Megle se zbirajo po dolih, po gorah oblaki, dežuje brez prestanka. Pa to je že bolj v pozni jeseni ... Vsi se pripravljamo na zimo ... V izbah že kurijo, in starček se skoplje na gorko peč ...“

* * *

Jožek ni sam pri čmrlih; tudi Koritnikov Janezek je z njim. Prinesla sta s seboj mali panj. Postavita ga pred kup mahu, pod katerim so domovali čmrli. Kmalu bosta dosegla svoj smoter. Jožek se postavi za drevo. Janezek pa brska s paličico čmrle z mahom in prstjo vred v panj. Joj! Čmrli se razdraženi razkrope na vse strani ... nekateri pikajo Janezka. Ta zakriči, se vrže na tla in se valja po travi ... Jožek, videč, kaj se godi z Janezkom, začne bežati čez polje in kmalu je doma. Pred hišo stoji ves spehan. Ali hoče v hišo? Ne! Vprašali bi ga, kaj se je zgodilo ... Steče na vrt, se skrije v kot, tja za bezgov grm ... Da le čmrlov ni tu blizu ...

* * *

Zbudi se iz teh misli, ko čuje svoje ime. Moral bi učitelju odgovoriti na vprašanje: kje so pozimi otroci.

„V — v — v ko—tu,“ se sliši iz Joškovih ust, ki je postal jako nemiren ... Osramočen je zopet. Pokazal je, da danes res nič ne pazi. In ko se je zopet spomnil čmrlov, se jih je hotel iznebiti iz glave. Ve, da ga imajo vsi za najboljšega in najpridnejšega v razredu — in zato bi se skoro zjokal ob tej misli, da je danes najnemarnejši. Rekel pa je zase, da je to pač prvič in zadnjič ... in zaradi čmrlov — in je bil potolažen ...

Vsi se smejejo. Jožek postane bled ... zardi. Ali ni prav odgovoril? Saj stoji v kotu! To je že res, da stoji v kotu, a učitelj tega ni omenjal ... Torej ni prav zini! Ko je učenec v klopí odgovoril, da so otroci pozimi najrajši zunaj, delajo sneženega moža, se kepajo, sankajo, drsajo — ko je vse to rekel, si je mislil Jožek: „To pač tudi jaz vem ...“

Učitelj mu ukaže iti v klop.

Minila je prva ura.

Enajstkrat . . . dvanajstkrat je udarilo kladivo ob veliki zvon. Cerkvenik je prijel za vrv, zvon se je zamajal, žvenkelj je udaril trikrat, petkrat, devetkrat . . . zvoni . . .

Učenci so hiteli iz šole. Veseli so bili. In zakaj bi ne bili? Saj so zopet prosti, in solnce tako lepo sije. Pa vendar niso tako veseli kakor po navadi; zakaj Joška pogrešajo. Včeraj, predvčerajšnjim in prej — vedno so se zbrali okrog njega, kričali, ga povpraševali, in on jim je odgovarjal . . . Danes ga ni med njimi; sedeti mora še v razredu: zaprt je! Učitelj bo že prišel ob pol eni uri — nemara še pozneje — in mu bo velel iti domov. Tako mu je rekel učitelj. Jožek je položil glavo na klop in je jokal . . . dolgo jokal . . .

Ta čas mu je tekel počasi.

Zlagal bi se, ako bi rekel, da ni imel učitelj velikih in nelepih lastnosti, zakaj pozabljiv je bil, to se reče, toli pozabljiv, da je pozabil na Joška, zaprtega v šoli čez četrto uro. To je velika pozabljivost! Jožek pa ni hotel svojevoljno iti domov; prebiti je hotel kazen; še na misel mu ni prišlo, da bi bil učitelj pozabil. „Držati me hoče do večera, ta neusmiljeni človek, in misli, da jaz nisem nikoli lačen,“ je rekel sam pri sebi.

Hipoma se vrata odpro, in učitelj je bil, ki jih je odprl. „Pojdi domov, Jožek!“

S povešeno glavo in otožnim srcem se je vračal Jožek domov.



Ledene rože.

*Ej, ponoči včeraj
šla je starka zima
mimo okenca,
pa je starka zima
nanj potrkala:*

*„Oj, odprite, dragi,
gostoljubne duri,
da ogrejem se;
v hiši vaša pečka
nič za mraz ne ve.“*

*Oj, ti starka zima
le ostani zunaj,
nič te treba ni,
mačeha ti kruta,
v naši hišici! —*

*Zunaj starka zima
vso je noč ostala
pa je trkala —
zjutraj pa so zrasle
rože iz — leda.*

Bogumil Gorenjko.

